

Kongeriget Danmark

en historisk topografisk Beskrivelse

af

L. Both

Anden omarbejdede og forøgede Udgave

Anden Del

Jylland

Kjøbenhavn

Forlagt af Jacob Erslev

Trykt hos Nielsen & Lydiche

1885

Kongeriget Danmark

en historisk topografisk Beskrivelse

af

L. Both

Anden omarbejdede og forøgede Udgave

Anden Del

Jylland

Kjøbenhavn

forlagt af Jacob Erslev

Trykt hos Nielsen & Lydiche

1885

VI.

Malt Herred.

Malt Herred (Moltæhæret), der har Navn efter Kirkebyen Malt, grænser mod Nord til Slavs Herred, mod Øst til Anst Herred, mod Syd til Sønderjylland og Ribe Herred og mod Vest til Gjørding og Skads Herred. Det har en Udstrækning fra Syd til Nord af c. 3 Mil og en Brede fra Vest til Øst af højst $2\frac{7}{8}$ Mil; Fladeindholdet udgjør næsten 6 Kvadratmil. Kongeaaen danner Herredets sydlige Grænse, og den Del af Kongeaaen, der kaldes Vejen Aa, danner en Del af Østgrænsen. Herredets Jorder ere skarpe, og der

findes mange store Hedepartier, men fra *Arilds Tid* har dette Herred havt Ord for at frembringe meget rent Korn, der giver smukt, lyst Brød, og fortrinlig Mælk og Smør. Herredet har ikke saa faa mindre Skov- og Kratpartier, men ingen store Skove; den største (Estrup Skov) er c. 200 Td. Land. Kun 105 Td. Land ere *Fredskov*. Der findes ikke saa lidt Tørv i Malt Herred, og den er for det meste af god Beskaffenhed. Herredets nordlige Halvdel har betydelige Højdepartier, hvorfra man har fortrinlige Udsigter baade mod Vest, Syd og Nord. Størstedelen af Herredets Beboere have i lang Tid været Selvejere. Gjennem Herredet løber Jernbanen fra Kolding til Esbjerg.

Herredet omfatter 8 *Sogne*, som alle høre til Malt Herreds Jurisdiktion (i Holsted) og til Ribe Amts 2den Forligskreds (smstds.). I gejstlig Henseende danner Malt med Anst og Skavs Herreder et Provsti.

VI.

Malt Herred.

Malt Herred (Moltæhæret), der har Navn efter Kirkebyen Malt, grænser mod Nord til Slavs Herred, mod Øst til Anst Herred, mod Syd til Sønderjylland og Ribe Herred og mod Vest til Gjørding og Skads Herred. Det har en Udstrækning fra Syd til Nord af c. 3 Mil og en Brede fra Vest til Øst af højst $2\frac{7}{8}$ Mil; Fladeindholdet udgjør næsten 6 Kvadratmil. Kongeaaen danner Herredets sydlige Grænse, og den Del af Kongeaaen, der kaldes Vejen Aa, danner en Del af Østgrænsen. Herredets Jorder ere skarpe, og der

findes mange store Hedepartier, men fra *Arilds Tid* har dette Herred havt Ord for at frembringe meget rent Korn, der giver smukt lyst Brød, og fortrinlig Mælk og Smør. Herredet har ikke saa faa mindre Skov- og Kratpartier, men ingen store Skove; den største (Estrup Skov) er c. 200 Td. Land. Kun 105 Td. Land ere *Fredskov*. Der findes ikke saa lidt Tørv i Malt Herred, og den er for det meste af god Beskaffenhed. Herredets nordlige Halvdel har betydelige Højdepartier, hvorfra man har fortrinlige Udsigter baade mod Vest, Syd og Nord. Størstedelen af Herredets Beboere have i lang Tid været Selvejere. Gjennem Herredet løber Jernbanen fra Kolding til Esbjerg.

Herredet omfatter 8 *Sogne*, som alle høre til Malt Herreds Jurisdiktion (i Holsted) og til Ribe Amts 2den Forligskreds (smstds.). I gejstlig Henseende danner Malt med Anst og Slavs Herreder et Provsti.

Sogne i Herredet

Brørup (Brydderup), ogsaa skrevet Brorup, med Brørup Kirke, der er bygget af Kampesten og uden Taarn, Apothek, Lægebolig, Kjøbmandsetablissement, Kro, Jernbanestation og Brevsmst., Byerne Æskelund med Kro, Tuesbøl, Øster Gjerndrup med Kro, Vester Gjerndrup og Surhave og Torperne Hulvad med Kro ved et gammelt Vadested og Brørupgaard, der er udstykket af en gammel *Enestegaard* af dette Navn og nu bestaar af 2 Gaarde og en Del mindre Steder. Fremdeles ligge i Sognet Hulkjær Kro og Vandmølle, Præstegaarden Præstkjær et Stykke Vej vest for Kirken, et gammelt Herbergssted Stensvang ved Korsvejen, hvor Kolding-Hjertingvejen skærer Foldingbro-Vejlevejen, Gaardene Skovhøj, Aagaard, Gravngaard med Vandmølle og Nørgaard samt Damgaarde, nogle Boliger syd for Kirken. Desuden hører til Sognet nogle Boliger af den spredtliggende By Tislund, hvis øvrige Del ligger i Føvling Sogn. Areal: 7662 Td. Ld., hvoraf noget er Skov; Hartkorn 220½ Td. (34⅔ Td. Ld. paa Td. Htk.).

Lindknud, Annex til Brørup, med Byen Lindknud (Lindeknud) med Kampestens-Kirke ved den gamle nedlagte Landevej fra Kolding til Varde; den nordlige Del af denne By kaldes Debel (Dybbøl: den lavtliggende By) med Debel Kro; endvidere Byerne Wittrup, Oxlund, Klelund, Gilbjerg, opkaldt efter en hosliggende Banke, og Adser-

Sogne i Herredet.

Brørup (Brydderup), ogsaa skrevet Brorup, med Brørup Kirke, der er bygget af Kampesten og uden Taarn, Apothek, Lægebolig, Kjøbmandsetablissement, Kro, Jernbanestation og Brevsmst., Byerne Æskelund med Kro, Tuesbøl, Øster Gjerndrup med Kro, Vester Gjerndrup og Surhave og Torperne Hulvad med Kro ved et gammelt Vadested og Brørupgaard, der er udstykket af en gammel *Enestegaard* af dette Navn og nu bestaar af 2 Gaarde og en Del mindre Steder. Fremdeles ligge i Sognet Hulkjær Kro og Vandmølle, Præstegaarden Præstkjær et Stykke Vej vest for Kirken, et gammelt Herbergssted Stensvang ved Korsvejen, hvor Kolding-Hjertingvejen skærer Foldingbro-Vejlevejen, Gaardene Skovhøj, Aagaard, Gravngaard med Vandmølle og Nørgaard samt Damgaarde, nogle Boliger syd for Kirken. Desuden høre til Sognet nogle Boliger af den spredtliggende By Tislund, hvis øvrige Del ligger i Føvling Sogn. Areal: 7662 Td. Ld., hvoraf noget er Skov; Hartkorn 220½ Td. (34⅔ Td. Ld. paa Td. Htk.).

Lindknud, Annex til Brørup, med Byen Lindknud (Lindeknud) med Kampestens-Kirke ved den gamle nedlagte Landevej fra Kolding til Varde; den nordlige Del af denne By kaldes Debel (Dybbøl, o: den lavtliggende By) med Debel Kro; endvidere Byerne Wittrup, Oxlund, Klelund, Gilbjerg, opkaldt efter en hosliggende Banke, og Adser-

bøl, tvende meget spredtliggende Byer, samt Torpen Hovborg med Kro ved den gamle Landevej fra Foldingbro til Holstebro og Vandmølle. Enkelte benævnte Steder i Sognet ere Gaardene Kidholm, Tved, Kongensvasehus ved et gammelt Vadested, der fører ned til Holsted Sogn, og Brunbjerg. I Sognet findes tre betydelige Hedeplantninger. Areal: 14,559 Td. Ld., hvoraf noget er Kratskov, til hvis forstmæssige Behandling der er truffet Foranstaltninger; Hartkorn 122 Td. (119 Td. Ld. paa Td. Htk.).

bøl, tvende meget spredtliggende Byer, samt Torpen Hovborg med Kro ved den gamle Landevej fra Foldingbro til Holstebro og Vandmølle. Enkelte benævnte Steder i Sognet ere Gaardene Kidholm, Tved, Kongensvasehus ved et gammelt Vadested, der fører ned til Holsted Sogn, og Brunbjerg. I Sognet findes tre betydelige Hedeplantninger. Areal: 14,559 Td. Ld., hvoraf noget er Kratskov, til hvis forstmæssige Behandling der er truffet Foranstaltninger; Hartkorn 122 Td. (119 Td. Ld. paa Td. Htk.).

Føvling med Byerne Føvling (Fyghlingh) med hvælvet Kampestens-Kirke med et højt Taarn og en Altertavle, som 1753 blev skjænket af Kancelliraad Claudius til Sønderkov, Bobøl, Holleskov, Aatte, Tobøl og Stenderup med Kro og Vindmølle samt en Del af den spredtliggende By Tislund, hvis øvrige Del hører under Brørup Sogn. Endvidere Torperne Bækbølling med Præstegaard, Aabølling ved Kongeaaen, Astofte (egentlig Aastofte) ved et lille Aaløb, Lundtofte, liggende i en Lund, Aagesbøl, Lervad, Lykkeskjær, Gravlund, delt i Store og Lille Gravlund, og Sorrild. Nogle Boliger østlig i Sognet kaldes Povlskrog og Nielstedgaard. Enkeltliggende, særligt benævnte Gaarde ere Danmarkslund, Sorgenfri, Pilsgaard, Rasteborg og Syderager. Sydligst i Sognet ved Kongeaaen ligger Nielsbygaard med Vind- og Vandmølle. Areal: 10,030 Td. Ld., hvoraf meget er Kratskov, Hartkorn 292 Td. (34½ Td. Ld. paa Td. Htk.). Bavnehøj, vest for Føvling, højner sig til 191 Fod over Havet. I nogle Sandbanker, der højne sig bag Byen Aatte, udspringe adskillige Kildevæld, hvis Vand allerede for et Par Aarhundrede siden af Beboerne brugtes til i tørre Aaringer at overrisle deres Jorder, hvorved disse gave god Afgrøde.

Føvling med Byerne Føvling (Fyghlingh) med hvælvet Kampestens-Kirke med et højt Taarn og en Altertavle, som 1753 blev skjænket af Kancelliraad Claudius til Sønderkov, Bobøl, Holleskov, Aatte, Tobøl og Stenderup med Kro og Vindmølle samt en Del af den spredtliggende By Tislund, hvis øvrige Del hører under Brørup Sogn. Endvidere Torperne Bækbølling med Præstegaard, Aabølling ved Kongeaaen, Astofte (egentlig Aastofte) ved et lille Aaløb, Lundtofte, liggende i en Lund, Aagesbøl, Lervad, Lykkeskjær, Gravlund, delt i Store og Lille Gravlund, og Sorrild. Nogle Boliger østlig i Sognet kaldes Povlskrog og Nielstedgaard. Enkeltliggende, særligt benævnte Gaarde ere Danmarkslund, Sorgenfri, Pilsgaard, Rasteborg og Syderager. Sydligst i Sognet ved Kongeaaen ligger Nielsbygaard med Vind- og Vandmølle. Areal: 10,030 Td. Ld., hvoraf meget er Kratskov; Hartkorn 292 Td. (34½ Td. Ld. paa Td. Htk.). Bavnehøj, vest for Føvling, højner sig til 191 Fod over Havet. I nogle Sandbanker, der højne sig bag Byen Aatte, udspringe adskillige Kildevæld, hvis Vand allerede for et Par Aarhundrede siden af Beboerne brugtes til i tørre Aaringer at overrisle deres Jorder, hvorved disse gave god Afgrøde.

I Lunden ved Tislund ses en stor Sten, der kaldes Tislund Stenen og er lyst i Fred som Oldtidsmindesmærke.

Nielsbygaard omtales allerede i Slutningen af det 14de Aarhundrede. Den tilhørte senere i lang Tid den adelige Slægt Harbo.

Holsted, Annex til Føvling, med Holsted Kirke, liggende enlig ved Landevejen fra Kolding til Hjerting, samt Byerne Holsted, delt i Nørre Holsted, der ligger nord for Aaen, og Sønder Holsted, der ligger syd for Aaen, med Thingsted, Arresthus, Bolig for Herredsfogden i Malt og Gjørding Herreder og for Branddirektøren, Lægebolig, Kro, Markedsplads, Sparekasse, Agentur for Livsforsikringselskabet, samt syd for Byen Holsted Jernbanestation med Postexpedition og Kro, Lintrup og Favrskov, Torperne Gjørklint,

I Lunden ved Tislund ses en stor Sten, der kaldes Tislund Stenen og er lyst i Fred som Oldtidsmindesmærke.

Nielsbygaard omtales allerede i Slutningen af det 14de Aarhundrede. Den tilhørte senere i lang Tid den adelige Slægt Harbo.

Holsted, Annex til Føvling, med Holsted Kirke, liggende enlig ved Landevejen fra Kolding til Hjerting, samt Byerne Holsted, delt i Nørre Holsted, der ligger nord for Aaen, og Sønder Holsted, der ligger syd for Aaen, med Thingsted, Arresthus, Bolig for Herredsfogden i Malt og Gjørding Herreder og for Branddirektøren, Lægebolig, Kro, Markedsplads, Sparekasse, Agentur for Livsforsikringselskabet, samt syd for Byen Holsted Jernbanestation med Postexpedition og Kro, Lintrup og Favrskov, Torperne Gjørklint,

udstykket af en gammel Enestegaard, med Klædefabrik, Sekjærgaarde, ligeledes udstykket af en gammel Enestegaard af samme Navn, og Særmark, hvis tidligere tilhørende spredtliggende Jorder ere bebyggede med adskillige Boliger, kaldede Nørre Særmark. Enkeltliggende benævnte Gaarde i Sognet ere Treager, Tavlgård, Bjerglund og Damgaard. Areal: 7672 Td. Ld. med 115 Td. Htk. (66½ Td. Ld. paa Td. Htk.).

Holsted har rimeligvis ligesom *Kjøbstaden* Holstebro faaet Navn efter sin Beliggenhed i en Lavning, omgivet af høje Brinker, en Hule. Det Marked, der holdes hver Tirsdagen efter Helligtrekonger, kaldes "Drikthing", et Navn, der i ældre Tid var almindelig brugt om det første Thing efter Jul. En Høj, der danner et Mærkepunkt paa det Sted, hvor Holsted, Aastrup og Vejrup Sogne støde sammen, kaldes Malt Høj (137 Fod over Havet).

udstykket af en gammel Enestegaard, med Klædefabrik, Sekjærgaarde, ligeledes udstykket af en gammel Enestegaard af samme Navn, og Særmark, hvis tidligere tilhørende spredtliggende Jorder ere bebyggede med adskillige Boliger, kaldede Nørre Særmark. Enkeltliggende benævnte Gaarde i Sognet ere Treager, Tavlgård, Bjerglund og Damgaard. Areal: 7672 Td. Ld. med 115 Td. Htk. (66½ Td. Ld. paa Td. Htk.).

Holsted har rimeligvis ligesom *Kjøbstaden* Holstebro faaet Navn efter sin Beliggenhed i en Lavning, omgivet af høje Brinker, en Hule. Det Marked, der holdes hver Tirsdagen efter Helligtrekonger, kaldes "Drikthing", et Navn, der i ældre Tid var almindelig brugt om det første Thing efter Jul. En Høj, der danner et Mærkepunkt paa det Sted, hvor Holsted, Aastrup og Vejrup Sogne støde sammen, kaldes Malt Høj (137 Fod over Havet).

Malt (Moltæ) med Malt Kirke, bygget af hugne Sten, med et Taarn, der som Resterne af det nedbrudte højere Taarn kun naar op i Højde med Kirkens Skib, og derhos Præstegaarden, en Vindmølle og en Gaard, kaldet Gramsminde. I Sognet ligge Byerne Maltbæk ved en Bæk af samme Navn med Kro og Askov med Folkehøjskole og Lægebolig, samt Hovedgaarden Estrup med 31 Td. Htk. Syd for Estrup ere opbyggede en Del Gaarde, hvoriblandt Christianshøj og Katrinelund. Sydlig i Sognet, ned imod Kongeaaen (eller Skodborgaaen, som den her kaldes), der danner dets Sydgrænse, ligger en Del spredte Boliger, kaldede Jels-højhuse og der i Nærheden en Gaard, kaldet Egeris med Vandmølle indenfor Folding Sogns Grænse. En Gaard, der ligger i en Lund nord for Askov, kaldes Baslund. Areal: 5423 Td. Ld., hvoraf c. 500 Td. ere Skov, men deraf kun 13 Td. Fredskov; Hartkorn 224 Td. ($24\frac{1}{4}$ Td. Ld. paa Td. Htk.) og $1\frac{1}{4}$ Td. Skovskyl.

Estrup, der har en smuk Beliggenhed ved en herlig Skov, tilhørte fra det 16de Aarhundrede af Familierne Jul, Abildgaard, Sehested, Brockdorf, Levetzau, Bachmann, Scholten og Lautrup. Jægermester H. Bachmann opførte 1721 en ny enetages grundmuret Hovedbygning, bestaaende af 3 Fløje, samt nyt Fæhus og Lade. Gaarden havde 1769 kun $28\frac{1}{2}$ Td. Htk. Hovedgaardstaxt, men den Gang havde den tillige $259\frac{3}{4}$ Td. Htk. Bøndergods og $166\frac{3}{4}$ Td. Tiendehartkorn.

Folding, Annex til Malt med Folding Kirke, der er bygget af hugne Sten, og hvis Taarn er nedbrudt, og derhos Byen Hønby eller Vester Folding. Endvidere Byen Nørbølling og Torpen Foldinggaarde, samt Avlsgaar-

Malt (Moltæ) med Malt Kirke, bygget af hugne Sten, med et Taarn, der som Resterne af det nedbrudte højere Taarn kun naar op i Højde med Kirkens Skib, og derhos Præstegaarden, en Vindmølle og en Gaard, kaldet Gramsminde. I Sognet ligge Byerne Maltbæk ved en Bæk af samme Navn med Kro og Askov med Folkehøjskole og Lægebolig, samt Hovedgaarden Estrup med 31 Td. Htk. Syd for Estrup ere opbyggede en Del Gaarde, hvoriblandt Christianshøj og Katrinelund. Sydlig i Sognet, ned imod Kongeaaen (eller Skodborgaaen, som den her kaldes), der danner dets Sydgrænse, ligger en Del spredte Boliger, kaldede Jels-højhuse og der i Nærheden en Gaard, kaldet Egeris med Vandmølle indenfor Folding Sogns Grænse. En Gaard, der ligger i en Lund nord for Askov, kaldes Baslund. Areal: 5423 Td. Ld., hvoraf c. 500 Td. ere Skov, men deraf kun 13 Td. Fredskov; Hartkorn 224 Td. ($24\frac{1}{4}$ Td. Ld. paa Td. Htk.) og $1\frac{1}{4}$ Td. Skovskyl.

Estrup, der har en smuk Beliggenhed ved en herlig Skov, tilhørte fra det 16de Aarhundrede af Familierne Jul, Abildgaard, Sehested, Brockdorf, Levetzau, Bachmann, Scholten og Lautrup. Jægermester H. Bachmann opførte 1721 en ny enetages grundmuret Hovedbygning, bestaaende af 3 Fløje, samt nyt Fæhus og Lade. Gaarden havde 1769 kun $28\frac{1}{2}$ Td. Htk. Hovedgaardstaxt, men den Gang havde den tillige $259\frac{3}{4}$ Td. Htk. Bøndergods og $166\frac{3}{4}$ Td. Tiendehartkorn.

Folding, Annex til Malt, med Folding Kirke, der er bygget af hugne Sten, og hvis Taarn er nedbrudt, og derhos Byen Hønby eller Vester Folding. Endvidere Byen Nørbølling og Torpen Foldinggaarde, samt Avlsgaar-

den Sønderkov med 19 Td. Htk. og der i Nærheden, ved Sognets Østgrænse, Sønderkov Vandmølle. Nogle Boliger kaldes efter en hosliggende Banke Stahøjbjerg. Enkelte benævnte Boliger ere Kokkenborg og en ældgammel Gaard i Sognets nordvestligste Hjørne, kaldet Stengaard. En Bro, hvor 3 Landeveje løbe sammen og føres over Kongeaaen eller Skodborg Aa ind i Sønderjylland, nemlig Vejene fra Kolding, fra Vejle og fra Varde, kaldes Foldingbro, og her er en Kro, Markedsplads og Toldsted. Areal: 3673 Td. Ld., hvoraf 93 Td. Fredskov; Hartkorn 96 Td. (37 Td. Ld. paa Td. Htk.) og 1 Td. Skovskyld.

Sønderkov, der ligger sydlig i Sognet, omgivet af en Skov, og rimeligvis har Navn af denne Beliggenhed, har tidligere været et adeligt Herresæde, som i det 15de Aarhundrede tilhørte Slægten Sten. Senere har den tilhørt Familierne Galskjøt, Jul, Due, Bachmann, Claudius o. fl. Den nuværende gamle grundmurede Hovedbygning paa 2 Etager med 2 Taarne og hvælvede Kjældere er opført 1620 af Thomas Jul, men den Gang var den ene Fløj 3 Etager høj, skjønt den øverste Etage nok var Bindingsværk, og de tvende Taarne skulle da have været meget højere, ligesom der ogsaa førte tvende Broer over den brede Grav, der omgav Gaarden. I forrige Aarhundrede havde Gaarden foruden $23\frac{3}{4}$ Td. Htk. endvidere $282\frac{3}{4}$ Td. Htk. Bøndergods og $152\frac{1}{4}$ Td. Tiendehartkorn.

den Sønderkov med 19 Td. Htk. og der i Nærheden, ved Sognets Østgrænse, Sønderkov Vandmølle. Nogle Boliger kaldes efter en hosliggende Banke Stahøjbjerg. Enkelte benævnte Boliger ere Kokkenborg og en ældgammel Gaard i Sognets nordvestligste Hjørne, kaldet Stengaard. En Bro, hvor 3 Landeveje løbe sammen og føres over Kongeaaen eller Skodborg Aa ind i Sønderjylland, nemlig Vejene fra Kolding, fra Vejle og fra Varde, kaldes Foldingbro, og her er en Kro, Markedsplads og Toldsted. Areal: 3673 Td. Ld., hvoraf 93 Td. Fredskov; Hartkorn 96 Td. (37 Td. Ld. paa Td. Htk.) og 1 Td. Skovskyld.

Sønderkov, der ligger sydlig i Sognet, omgivet af en Skov, og rimeligvis har Navn af denne Beliggenhed, har tidligere været et adeligt Herresæde, som i det 15de Aarhundrede tilhørte Slægten Sten. Senere har den tilhørt Familierne Galskjøt, Jul, Due, Bachmann, Claudius o. fl. Den nuværende gamle grundmurede Hovedbygning paa 2 Etager med 2 Taarne og hvælvede Kjældere er opført 1620 af Thomas Jul, men den Gang var den ene Fløj 3 Etager høj, skjønt den øverste Etage nok var Bindingsværk, og de tvende Taarne skulle da have været meget højere, ligesom der ogsaa førte tvende Broer over den brede Grav, der omgav Gaarden. I forrige Aarhundrede havde Gaarden foruden $23\frac{3}{4}$ Td. Htk. endvidere $282\frac{3}{4}$ Td. Htk. Bøndergods og $152\frac{1}{4}$ Td. Tiendehartkorn.

Vejen med Byen Vejen (Wægnæ) tæt ved Vejen Aa, der gjør Skjel mellem Malt og Anst Herreder, med Kampestens-Kirke, hvis Mure ere meget tykke og indvendig til Dels bestaa af store Mursten, Præstegaard, Sparekasse, Vandmølle, Garveri, Kro, Markedsplads, dertil syd for Byen Vejen Jernbanestation med Postexpedition og Kro, samt Hovedgaarden Skodborghus, liggende ved en Bro, der fører over Kongeaaen eller Skodborg Aa til Sønderjylland, og der i Nærheden en Kro og Toldkontrolsted. Nogle Boliger paa Skodborghus' forrige Marker kaldes Skodborghusmark, og nogle andre Boliger kaldes Vejen Knude. Et gammelt *Bol* Mejlund er nu under samme Navn udstykket i flere Parceller. I Sognet findes adskillige enkeltliggende benævnte Boliger, saasom Dortheasminde ved Ejstrup Skjel, Vandamgaard, Dalgaard, Bjerregaard, Brogaard ved Anst Bro, der fører over Vejen Aa ind til Anst Herred, Oxenvadgaard og Lundegaard. Nordligst i Sognet ligger Vejen Vandmølle. Areal: 4245 Td. Ld., hvoraf en Del er Skov; Hartkorn 160 Td. (26½ Td. Ld. paa Td. Htk.).

Skodborghus var i gamle Dage et fast kongeligt Slot, der laa noget nærmere ved Kongeaaen end den nuværende Gaard, hvor den

Vejen med Byen Vejen (Wægnæ) tæt ved Vejen Aa, der gjør Skjel mellem Malt og Anst Herreder, med Kampestens-Kirke, hvis Mure ere meget tykke og indvendig til Dels bestaa af store Mursten, Præstegaard, Sparekasse, Vandmølle, Garveri, Kro, Markedsplads, dertil syd for Byen Vejen Jernbanestation med Postexpedition og Kro, samt Hovedgaarden Skodborghus, liggende ved en Bro, der fører over Kongeaaen eller Skodborg Aa til Sønderjylland, og der i Nærheden en Kro og Toldkontrolsted. Nogle Boliger paa Skodborghus' forrige Marker kaldes Skodborghusmark, og nogle andre Boliger kaldes Vejen Knude. Et gammelt *Bol* Mejlund er nu under samme Navn udstykket i flere Parceller. I Sognet findes adskillige enkeltliggende benævnte Boliger, saasom Dortheasminde ved Ejstrup Skjel, Vandamgaard, Dalgaard, Bjerregaard, Brogaard ved Anst Bro, der fører over Vejen Aa ind til Anst Herred, Oxenvadgaard og Lundegaard. Nordligst i Sognet ligger Vejen Vandmølle. Areal: 4245 Td. Ld., hvoraf en Del er Skov; Hartkorn 160 Td. (26½ Td. Ld. paa Td. Htk.).

Skodborghus var i gamle Dage et fast kongeligt Slot, der laa noget nærmere ved Kongeaaen end den nuværende Gaard, hvor den

gamle Tomt kan spores endnu. Efter Slottet har uden Tvivl Kirkebyen Skodborg i Frøs Herred taget Navn. Skodborghus har muligvis ligesom Byerne mere sydpaa, der kaldes "Schuby", faaet Navn heraf, at den var fremskudt eller udflyttet over en Forpost eller yderste Grænse, og her har ogsaa fra ældgammel Tid Grænsen været mellem Nørre- og Sønderjylland, hvorom det bekjendte latinske Vers lyder:

Jutos dirimit Skodburgicus amnis,
Eydora Teutonicum terminat imperium.

Der paa Dansk lyder omtrent saaledes:

Ved Skodborg Slesvigs Land er adskilt fra de Jyder.
Og Tysklands Grænse er, hvor Ejderstrømmen flyder.

Det gamle Slot var omgivet med Grave, der fik ders Vand fra Kongeaaen, der paa dette Sted efter Slottet blev kaldet Skodborgaa, og Vindebroen til Slottet sydfra var tillige Adgangen fra Sønderjylland til Nørrejylland. Da de jyske Adelsmænd den 12. Marts 1368 havde indgaaet en Forening med de holstenske Grever og lovet at hjælpe Hertug Henrik af Sønderjylland til Langeland, blev Skodborghus belejret i nogen Tid. Slottet var Sædet for en kongelig Lensmand, men i Aaret 1580 bortmageskiftede Frederik den anden det til Kirstine Ulfeld, der var gift med Povl Abildgaard, og senere tilhørte det Familien Abildgaard i henved 100 Aar. Efter den Tid blev Gaarden lagt ind under Estrup, men senere igjen skilt derfra som en ukomplet Herregaard, der ved Midten af forrige Aarhundrede havde knap 14 Td. Htk. og intet Bøndergods.

gamle Tomt kan spores endnu. Efter Slottet har uden Tvivl Kirkebyen Skodborg i Frøs Herred taget Navn. Skodborghus har muligvis ligesom Byerne mere sydpaa, der kaldes „Schuby“, faaet Navn deraf, at den var fremkudt eller udflyttet over en Forpost eller yderste Grænse, og her har ogsaa fra ældgammel Tid Grænsen været mellem Nørre- og Sønderjylland, hvorom det bekjendte latinske Vers lyder:

Jutos dirimit Skodburgicus amnis,
Eydora Teutonicum terminat imperium.

der paa Dansk lyder omtrent saaledes:

Ved Skodborg Slesvigs Land er adskilt fra de Jyder,
Og Thyfflands Grænse er, hvor Ejderstrømmen flyder.

Det gamle Slot var omgivet med Grave, der fik deres Vand fra Kongeaaen, der paa dette Sted efter Slottet blev kaldet Skodborgaa, og Vindebroen til Slottet sydfra var tillige Udgangen fra Sønderjylland til Nørrejylland. Da de jyske Adelsmænd den 12. Marts 1368 havde indgaaet en Forening med de holstenske Grever og lovet at hjælpe Hertug Henrik af Sønderjylland til Langeland, blev Skodborghus belejret i nogen Tid. Slottet var Sædet for en kongelig Lensmand, men i Aaret 1580 bortmageskiftede Frederik den anden det til Kirstine Ulfeld, der var gift med Povl Abildgaard, og senere tilhørte det Familien Abildgaard i henved 100 Aar. Efter den Tid blev Gaarden lagt ind under Estrup, men blev senere igjen skilt derfra som en ukomplet Herregaard, der ved Midten af forrige Aarhundrede havde knap 14 Td. Htk. og intet Bøndergods.

Læborg, Annex til Vejen, med Læborg Kirke med tykke Mure, udvendig beklædte med Kampesten, liggende højt og tilligemed Skolen og en Vindmølle enlig paa Marken, Byerne Gammelby, Nyby og Drostrup. En Del Boliger nordlig i Sognet kaldes Nordenskovhuse, og nogle andre øst for disse Holmhuse. Syd for Nyby ligger Hovedgaarden Hundsbæk med 13 Td. Htk. ved en Bæk af samme Navn. Enligliggende benævnte Boliger i Sognet ere Kjeldbjerg nordligst i Sognet, Murholm, Mølholm, Stavlund og Ulvborg. Nogle Huse kaldes Rævbjergghuse og Læborg-huse. Areal: 5841 Td., hvoraf en Del er Skov; Hartkorn 135 Td. (43¼ Td. Ld. paa Td. Htk.).

Hovedgaarden Hundsbæk er et gammelt Herresæde, som Dronning Margrethe 1407 tilkjøbte sig af Klavs Limbek. 1573 bortmageskiftede Kongen den til Fru Bege Klavsdatter, Enke efter Peder Galskjøt. Den tilhørte derpaa Familien Jul, indtil den i Midten af det 17de Aarhundrede gik over i andres Eje. I Aaret 1769 havde den kun 20¼ Td. Htk. og intet Bøndergods.

Paa Læborg Kirkegaard opbevares en Runesten, hvis Indskrift er tydet saaledes: "Hrafnunga Tuvi huggede disse runer efter (til Eftermæle om) sin Dronning Thyra". Altsaa er den, der har sat Efter-

mælet, formodentlig den samme Rafnunga Tuve, der paa Bækkestenen siges at have opført Dronning Thyras Høj (S. 663). Denne Sten er fundet nord for Kirken i Nærheden af det saakaldte Fru Mettes Bjerg, og da der, hvor denne Sten blev udgravet, findes en stor Stenblok, som viser Tegn til, at der deraf er bortsprængt noget, ligesom der ogsaa i den nærmeste Omkreds deraf er fundet adskillige Brudstykker af samme Sten, antager man, at ogsaa Runestenen, der er af samme Masse som hin store Stenblok, skal være bortsprængt deraf.

Læborg, Annex til Vejen, med Læborg Kirke med tykke Mure, udvendig beklædte med Kampesten, liggende højt og tilligemed Skolen og en Vindmølle enlig paa Marken, Byerne Gammelby, Nyby og Drostrup. En Del Boliger nordlig i Sognet kaldes Nordenskovhuse, og nogle andre øst for disse Holmhuse. Syd for Nyby ligger Hovedgaarden Hundsbæk med 13 Td. Htk. ved en Bæk af samme Navn. Enligliggende benævnte Boliger i Sognet ere Kjeldbjerg nordligst i Sognet, Murholm, Mølholm, Stavlund og Ulvborg. Nogle Huse kaldes Rævbjergghuse og Læborg-huse. Areal: 5841 Td., hvoraf en Del er Skov; Hartkorn 135 Td. (43¼ Td. Ld. paa Td. Htk.).

Hovedgaarden Hundsbæk er et gammelt Herresæde, som Dronning Margrethe 1407 tilkjøbte sig af Klavs Limbek. 1573 bortmageskiftede Kongen den til Fru Bege Klavsdatter, Enke efter Peder Galskjøt. Den tilhørte derpaa Familien Jul, indtil den i Midten af det 17de Aarhundrede gik over i andres Eje. I Aaret 1769 havde den kun 20¼ Td. Htk. og intet Bøndergods.

Paa Læborg Kirkegaard opbevares en Runesten, hvis Indskrift er tydet saaledes: „Hrafnunga Tuvi huggede disse Runer efter (o: til Eftermæle om) sin Dronning Thyra“. Altsaa er den, der har sat Efter-

mælet, formodentlig den samme Rafnunga Tuve, der paa Bækkestenen siges at have opført Dronning Thyras Høj (S. 663). Denne Sten er fundet nord for Kirken i Nærheden af det saakaldte Fru Mettes Bjerg, og da der, hvor denne Sten blev udgravet, findes en stor Stenblok, som viser Tegn til, at der deraf er bortsprængt noget, ligesom der ogsaa i den nærmeste Omkreds deraf er fundet adskillige Brudstykker af samme Sten, antager man, at ogsaa Runestenen, der er af samme Masse som hin store Stenblok, skal være bortsprængt deraf.

Leksikon

Arilds tid	Siden de ældste tider. Udtrykket opstået ved misforståelse af Arild som mands navn.
Bol	Opr. så megen jord, som normalt hørte til en bondegård. I landsbyfællesskabets tid regningsenhed for de enkelte gårdes andel i fællesskabet.
Bøndergods	Det til en landejendom hørende fæstegods. Fæstegods kaldtes den til en ejendom hørende jord, som var bortfæstet. Fæste – et lejeforhold m. h. t. en landejendom.
Enestegaard	Gård, som ligger for sig selv og ikke indgår i et dyrkningsfællesskab. Enestegården adskiller sig derved fra enkeltgården, der nok ligger for sig selv, men hvis drift alligevel er underlagt et dyrkningsfællesskab. Ved enestegårde forstås ikke herregårde og lignende.
Fredskov	Skov, som i henhold til forordning af 1805 skal indhegnes og vedligeholdes.
Gl. dansk mil	= 7532 meter
Hartkorn	Betyder hårdt korn, dvs. rug eller byg. Gammel dansk måleenhed for jordens værdi. Ved 1844-matriklen kom der til at gå 5 1/7 tdr. land af den højst boniterede jord (takst 24) på 1 td. hartkorn. Efter 1903 anvendes hartkorn ikke længere ved ejendomsbeskatning.
Herred	Dansk distriktsinddeling fra oldtiden, opr. måske militær. I middelalderen især en retskreds om herredstinget.
Købstad	Betegnelse for kommuner med særlige såkaldte købstadsrettigheder. Disse rettigheder var tidligere af stor betydning for det lokale selvstyre og erhvervslivet.
Skovskyld	Hvad skoven skal svare i skat, beregnes som ved anden ejendom af ejendomsskyld og grundværdi.
Sogn	Opr. den handling af søge, nemlig samme kirke. I Danmark et område, hvis beboere har retsligt krav på kirkelig betjening af sognepræst og i sognekirken.
Tiendehartkorn	Hartkorn, hvoraf der svares tiende. Tiende - opr. en tiendedel af afgrøden og andre produkter - tvungen årlig afgift til kirkelige formål.

Topografi	<p>Stedsbeskrivelse, detaljeret beskrivelse af et land eller en egn. Jordoverfladens form og beskaffenhed, søer, vandløb, veje, jernbaner, bebyggelse , opdyrkning osv. Danmarks klassiske topografiske værk er Trap's "Kongeriget Danmark".</p>
Torp	<p>Gammelt ord for en samling gårde. Findes i forskellige former (-trup, -drup, -rup) i danske stednavne.</p>
Tønde	<p>Gammel dansk korn-, kul-, tjære- og ølmål på henholdsvis 139,2, 170,04, 115,93 og 131,39 liter. 1 tønde smør = 112 kilo. 1 tønde land = 14.000 kvadratalen = 0,55162 hektar = 1 tønde hartkorn (beskatningsenhed). 1 tønde land og 1 tønde hartkorn = 8 skæpper á 4 fjerdingkar á 3 album.</p>